

روزشمار جنگ

شنبه

۲۰ مرداد ۱۳۶۳

۱۳ ذیقعده ۱۴۰۴

۱۱ اوت ۱۹۸۴

۴۰۰

چند روز پس از آنکه عراق آرامش یک ماهه خلیج فارس را با حمله به یک کشتی برهم زد، امروز یک نبرد هوایی - دریایی در این منطقه به وقوع پیوست که در جریان آن ۲ جنگنده ساقط شد و ۲ کشتی آسیب دید.

به گزارش قرارگاه دریایی نوح نبی^(ع)، امروز یک کاروان دریایی ایران شامل ۱۶ فروند کشتی تجاری که به وسیله ۴ جنگنده اف ۱۴، ۳ فروند بالگرد و ۳ ناوچه جنگی اسکورت می شدند، در منطقه خورموسی، هدف حمله جنگنده های عراقی قرار گرفتند. در این حمله، دشمن از ۶ جنگنده میگ و سوخو، ۲ فروند بالگرد سوپرفرلئون و یک جنگنده سوپراتاندارد استفاده کرده بود.^۱

در درگیری مذکور یک جنگنده میگ عراقی و یک فروند اف ۱۴ خودی ساقط شدند.^۲ همچنین ۲ کشتی تجاری به نام های "ایران جواد" (حامل برنج) و "ایران مدرس" (حامل گندم) آسیب دیدند.^۳ درمورد تلفات جانی این نبرد هوایی - دریایی گزارش فرماندهی منطقه ۹ حاکی است: خلبان کابین دوی جنگنده اف ۱۴ به نام سروان پاشایی نجات یافته، اما خلبان کابین یک به نام سرهنگ هاشم آل آقا مفقود شده است.^۴ گزارشی از اداره اطلاعات شاجا نیز حاکی است در کشتی های آسیب دیده ۲ تبعه آلمان در کشتی ایران جواد کشته و ۳ تبعه ایرانی در کشتی ایران مدرس مجروح شده اند.^۵

این حادثه در رسانه های عراقی متفاوت و البته بسیار اغراق آمیز بازتاب یافته است. رادیو صوت الجماهير گزارش داد: «خلبانان تیزپرواز ما توانستند در ساعت ۷:۴۲ بامداد، امروز طی یک نبرد هوایی با هواپیماهای ناتوان دشمن ۵ فروند از هواپیماهای اف ۱۴ دشمن را سرنگون کنند. ...

در همان زمان کشتی‌های نظامی پرتوان ما ... توانستند ۵ هدف دریایی بزرگ را مورد هدف قرار داده و آتش‌سوزی آنها را مشاهده کنند.^۶ این درحالی است که اطلاعاتیه نظامی عراق^۷ و فرمانده نیروی هوایی این کشور^۸ تعداد جنگنده‌های ساقط‌شده ایرانی را ۳ فروند اعلام کرده‌اند.

۴۰۱

امروز ضمن اینکه آبادان همچنان آماج گلوله سلاح‌های سنگین و سبک ارتش عراق قرار داشت، دو تجاوز هوایی به شهرهای دهلران و اسلام‌آباد ناکام ماند.

ژاندارمری دهلران در گزارشی اعلام کرد چند جنگنده دشمن از طرف اروندرود به حریم هوایی این شهر تجاوز کردند، اما «قبل از هرگونه عملیاتی ضمن شکستن دیوار صوتی با اجرای آتش پدافند نیروهای خودی متواری شدند».^۹

همچنین براساس اعلام فرماندهی سپاه ناحیه باختران، در ساعت ۱۰:۳۰ صبح امروز، یک فروند هواپیمای جنگی دشمن به حریم هوایی اسلام‌آباد تجاوز کرد «که با آتش به موقع پدافندهای هوایی مواجه و متواری شد».^{۱۰}

از سوی دیگر در جبهه جنوب، بر اثر تداوم گلوله‌باران آبادان به ۱۱ منزل، ۵ باب مغازه و قسمتی از بیمارستان این شهر خساراتی وارد آمد.^{۱۱}

۴۰۲

هرچند تعداد تحرکات و اقدامات عناصر مسلح غیرقانونی امروز نسبت به روزهای گذشته کاهش داشت، اما در دو حادثه ۸ تن شهید و ۲ نفر مجروح شدند.

به گزارش شهربانی استان کردستان، گروه ضربت بسیج بانه در حوالی کوخان با گروهی از عناصر مسلح ضدانقلاب درگیر و در نتیجه ۵ نفر شهید و ۲ نفر مجروح شدند.^{۱۲}

همچنین برابر اعلام شهربانی سقز «۳ نفر از برادران بسیجی جمعی پایگاه آخکنده در محور سقز - بوکان، که به قصد شنا و ماهیگیری به رودخانه رفته بودند، ... توسط ضدانقلابیون به شهادت رسیده و سلاح‌هایشان نیز به غارت برده می‌شود».^{۱۳}

۴۰۳

تعداد قابل توجهی از مقامات منطقه‌ای در اظهارنظرهایی ضمن اشاره به کوشش‌های خود برای پایان دادن به جنگ عراق و ایران از تلاش‌های موجود برای خاتمه این مخاصمه اعلام حمایت کرده‌اند، اما به گفته یک تحلیل‌گر سیاسی این اظهارنظرها را باید سیاست‌های اعلامی تلقی کرد نه سیاست‌های اعمالی.

به گزارش خبرگزاری کویت، شیخ صباح الاحمد الجابر الصباح معاون نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه و اطلاعات کویت، در مصاحبه‌ای ضمن تأکید بر اینکه کویت «از جمله کشورهای پیش‌گام خواستار پایان‌بخشیدن به جنگ میان ایران و عراق می‌باشد»، گفت: این کشور از طریق شورای همکاری خلیج فارس تلاش‌های یک‌جانبه و گروهی را برای پایان‌دادن به این جنگ پیگیری می‌کند. وی با تأکید بر مخالفت کویت با ادامه مخاصمه بین دو همسایه خود، اظهار امیدواری کرد کمیته حسن‌نیت اسلامی در توقف خونریزی مسلمانان و جلوگیری از مداخله خارجی در امور منطقه موفق گردد. شیخ صباح همچنین ضمن تأکید بر استقبال کویت از موافقت ایران و عراق با درخواست دبیرکل سازمان ملل متحد مبنی بر توقف بمباران مناطق غیرنظامی، گفت: طرفین درگیر با به‌کارگماردن ناظران بین‌المللی در خاک دو کشور برای کنترل اجرای این امر موافقت کرده‌اند.^{۱۴}

وزیر امور خارجه تونس نیز ضمن اعلام اینکه کمیته وزارتی هفت‌گانه مأمور پیگیری تحولات جنگ عراق و ایران برای ارزیابی کارهای خود، ماه جاری در بغداد تشکیل جلسه خواهد داد، گفت: «ادامه جنگ عراق و ایران نه‌تنها خطری است بر عراق و ایران و نیروهای دو کشور، بلکه خطری بر امنیت منطقه و صلح جهانی به حساب می‌آید و هر کشوری که خواستار صلح بوده و به سازمان ملل احترام می‌گذارد باید در این راه گام بردارد.» وی همچنین افزود هدف از تشکیل جلسه کمیته هفت‌گانه برقراری «تماس با کشورهایی است [که] می‌توانند تأثیری بر تصمیمات دو کشور وارد آورند تا ناچار به پذیرفتن آتش‌بس شوند».^{۱۵}

پطروس غالی وزیر مشاور در امور خارجی مصر نیز که به چین سفر کرده بود، قبل از ترک پکن گفت: «چین پشتیبانی خود را از مصر در تلاش خود جهت پایان‌دادن به جنگ عراق و ایران توسط میانجیگری کشورهای غیرمتعهد اعلام کرد.» وی که در راه بازگشت از چین در هند مذاکراتی درباره چگونگی برگزاری جلسه کشورهای غیرمتعهد به عمل خواهد آورد، گفت تلاش‌های مصر به‌منظور یافتن راهی مسالمت‌آمیز برای پایان‌دادن به جنگ عراق و ایران نتایج مثبتی داشته، اما هنوز به نتیجه نهایی نرسیده است.^{۱۶}

این اظهارات که عموماً از طرف مقامات منطقه‌ای و همسایگان عراق و ایران بیان شده درحالی مطرح می‌شود که یک تحلیل‌گر سیاسی، پایان جنگ ایران و عراق را غیرمحتمل و ادامه آن را خواست قلبی بسیاری از کشورهای منطقه‌ای و قدرت‌های جهانی می‌داند. میشل ژوبر از سیاستمداران سابق فرانسه، در مصاحبه‌ای با مجله ژورنال آفریک گفت: «جنگ ایران و عراق درواقع یک جنگ فراموش‌شده است و نه‌تنها کشورهای همسایه، بلکه کشورهای تولیدکننده نفت و ابرقدرت‌ها نیز خود را با این جنگ مطابقت داده‌اند.» وی افزود: «همسایه‌های ایران

از این لحاظ خشنودند که جمهوری اسلامی سرگرم جنگی بی‌امان است و نقشه‌های صدور انقلاب خود را نمی‌تواند اجرا کند و کشورهای نفت‌خیز و بزرگ نیز خرسندند که نفت ایران و عراق به سبب جنگ به میزان زیاد وارد بازارهای نفتی نمی‌شود و ثباتی در بازار نفت پدید آورده است.» ژوبر همچنین در مورد موضع دو ابرقدرت شوروی و آمریکا نیز خاطرنشان کرد: «[شوروی و آمریکا] هیچ‌کدام به برهم خوردن تعادل منطقه علاقه‌ای ندارند و هرگونه بی‌ثباتی در این منطقه از جهان ممکن است به رویارویی نیروهای نظامی دو ابرقدرت منجر شود که هیچ‌کدام طالب آن نیستند.»^{۱۷}

۴۰۴

وزیر و قائم مقام سپاه امروز در دیدارهای جداگانه با رئیس‌جمهور به ترتیب گزارش سفر به لیبی و سوریه و آخرین گزارش‌ها از وضعیت آمادگی یگان‌های سپاه پاسداران را به اطلاع وی رساندند.

محسن رفیق‌دوست وزیر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، که در رأس یک هیئت عالی‌رتبه سیاسی و نظامی به سوریه و لیبی سفر کرده بود صبح امروز به همراه رحیم صفوی از فرماندهان ارشد سپاه، با آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع، دیدار کرد. وی در این دیدار ضمن تقدیم پیام‌های رؤسای جمهور سوریه و لیبی به رئیس‌جمهور، از نتایج این سفر به وی گزارش داد.^{۱۸}

رفیق‌دوست پس از این دیدار در مصاحبه‌ای درباره محتوای گفت‌وگوهای خود با رئیس‌جمهور گفت: «در این دیدار سلام‌ها و پیام‌های مودت‌آمیز رئیس‌جمهور سوریه و رهبر لیبی و همچنین اعلام حمایت کامل رهبران این کشورها از انقلاب اسلامی ایران و موضع حق‌طلبانه ایران در جنگ تحمیلی را به استحضار آقای [آیت‌الله] خامنه‌ای رساندم.» وی همچنین درباره سفر به دو کشور سوریه و لیبی نیز افزود: «در این سفر در ملاقات با مقامات بلندپایه سوری و لیبیایی تأکید کردیم که جنگ تحمیلی تنها با سقوط صدام پایان خواهد پذیرفت و در مورد مسئله اعراب و اسرائیل هم موضع قاطع جمهوری اسلامی ایران را مبنی بر اینکه اسرائیل باید از بین برود اعلام نموده و تأکید کردیم که بعد از سقوط صدام و آزادی ملت عراق، ملت ایران بدون چشمداشت به حتی یک وجب از خاک عراق، برای نابودی اسرائیل خواهد جنگید.»^{۱۹}

علی شمخانی قائم مقام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز صبح امروز به همراه مسئول اطلاعات سپاه با آیت‌الله خامنه‌ای رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع دیدار کرده و گزارشی از آخرین وضعیت آمادگی‌های رزمی سپاه را به اطلاع وی رساندند.^{۲۰}

۴۰۵

رئیس مجلس شورای اسلامی ایران، وزارت امور خارجه لیبی و ارگان رسمی حزب بعث سوریه به تبلیغات گسترده محافل سیاسی و رسانه‌ای منطقه‌ای و بین‌المللی که ایران، لیبی و سوریه را به دست داشتن در انفجارات دریای سرخ متهم کرده‌اند واکنش نشان دادند و متقابلاً غرب به‌ویژه امریکا را متهم اصلی معرفی کردند.

حجت‌الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی، در گفت‌وگو با واحد مرکزی خبر گفت: «من شخصاً هنوز نتوانسته‌ام قانع بشوم که این سروصدا برای چیست. خوب از نظر خودمان که تردیدی نداریم که ما اصولاً اهل ماجراجویی نیستیم و این کارها را مضر می‌دانیم. اسلام هم به ما اجازه نمی‌دهد که اینجوری مزاحم مردم بشویم، اما در مورد اینکه ریشه این هیاهو چیست، واقعاً ابهامی وجود دارد. اگر هدف کسانی که این سروصداها را راه انداخته‌اند این باشد که یک بحران درست کنند، چرا منطقه کانال سوئز را انتخاب کرده‌اند و اینکه این کار را نسبت می‌دهند به یک جریان مبهمی مثل جهاد اسلامی؟ ما واقعاً بعید می‌دانیم که یک حرکت مخفی بتواند آن‌قدر قدرت داشته باشد که در آن منطقه با آن وسعت مواد انفجاری بر سر راه کشتی‌ها بگذارد. ... این است که نمی‌دانیم آنها چه نظری دارند و واقعاً چه چیز را تعقیب می‌کنند، آیا می‌خواهند القاء ناامنی در منطقه بکنند تا دخالت‌های بیشتری بکنند؟ آیا می‌خواهند برای کشورهای انقلابی مثل ایران و لیبی و سوریه بدنامی درست کنند تا از ارتجاع حمایت نمایند؟ آیا می‌خواهند برای حضورشان در مصر و در عربستان و در جیبوتی و در سومالی و یمن شمالی توجیهی بترانند یا اینکه می‌خواهند برای ما مزاحمتی در کانال سوئز درست کنند؟ ... البته همه اینها محتمل است و اصلاً ممکن است همه اینها هیاهوی تبلیغاتی جهانی است تا جمهوری اسلامی را منشأ ناامنی معرفی کنند و بحران را به ما نسبت دهند و شاید اهداف دیگری باشد. به هر حال، ما چون منشأ و خصوصیات آن را نمی‌دانیم نمی‌توانیم قضاوتی بکنیم. اجمالاً درمی‌یابیم که یک تهاجم تبلیغاتی ناجوانمردانه‌ای را پایه‌گذاری کرده‌اند و متأسفانه ابزار تبلیغات هم دست آنها است و ما هم ابزار افشاگری‌مان کم است.»^{۲۱}

وزارت امور خارجه لیبی نیز در بیانیه‌ای اعلام کرد: «لیبی با توطئه دریای سرخ ارتباطی نداشته و این امر ساخته و پرداخته یک کشور با تکنولوژی پیشرفته است که با این کار در پی امتیازات استراتژیک در این منطقه می‌باشد و می‌خواهد دریای سرخ منطقه نفوذ امریکا و غرب شده و آن را به صورت خط اتصالی با ناوگان امریکا و پایگاه‌های آن در مدیترانه و اقیانوس هند درآورد.»^{۲۲}

روزنامه‌البعث ارگان رسمی حزب بعث سوریه نیز امریکا را منشأ اصلی این انفجارات معرفی کرد و افزود: «امریکا به رژیم صهیونیستی دستور داده است تا این اقدام را برای متزلزل ساختن

امنیت اعراب انجام دهد.» رادیو دمشق نیز با پخش تفسیری درمورد رخدادهای دریای سرخ گفت: «آنچه اینک در این منطقه روی می‌دهد توطئه‌ای ازسوی امریکاست تا خاورمیانه را در محاصره کامل نیروهای پیمان ناتو قرار دهد.»^{۲۳}

گفتنی است امروز کشتی‌ها و بالگردهای مین جمع‌کن متعلق به کشورهای ایالات متحده امریکا، انگلیس و فرانسه برای شرکت در پاک‌سازی آب‌های دریای سرخ و کانال سوئز عازم این منطقه شده‌اند. مطبوعات مصر ضمن اعلام این خبر گزارش دادند: «در این عملیات پاک‌سازی قرار است یک اسکادران از بالگردهای مین جمع‌کن نیروی دریایی امریکا و همچنین ۲ فروند کشتی مین جمع‌کن فرانسوی و ۴ فروند کشتی مین جمع‌کن نیروی دریایی انگلستان شرکت کنند.»^{۲۴}

۴۰۶

روابط جمهوری اسلامی ایران با کشورهای بلوک شرق نسبت به روابط این کشور با بلوک غرب گسترده‌تر است. در چارچوب این روابط و در ادامه سفرها و دیدارهای دیپلماتیک و اقتصادی هیئت‌های ایرانی با مقام‌های خارجی، دو هیئت سیاسی و اقتصادی با مقامات کره شمالی و آلمان شرقی دیدار و گفت‌وگو کردند.

هیئت سیاسی جمهوری اسلامی ایران به سرپرستی حسین کاظم‌پور اردبیلی معاون امور اقتصادی و بین‌الملل وزارت امور خارجه ایران، در دیدار با کیم ایل سونگ رهبر کره شمالی، ضمن ابلاغ پیام رئیس‌جمهور ایران به وی، مواضع سیاسی جمهوری اسلامی را در قبال مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی تشریح کرد. کاظم‌پور اردبیلی «ضمن محکوم کردن آغازگری تجاوز و کاربرد سلاح‌های شیمیایی و همچنین توسعه تشنج در منطقه خلیج فارس ازسوی رژیم عراق، به لزوم حذف عامل تشنج در منطقه تأکید کرد.» رهبر کره شمالی نیز ضمن اعلام پشتیبانی از ایران در مقابل تجاوز عراق، بر مبارزه مشترک دو کشور علیه امپریالیسم اشاره و بر لزوم توسعه و تحکیم روابط موجود تأکید کرد. وی همچنین عراق را به دلیل به‌کارگیری سلاح‌های شیمیایی تقبیح کرد و آن را عملی غیرانسانی خواند. کیم ایل سونگ همچنین «مراتب پشتیبانی کشورش در مجامع بین‌المللی علیه اقدامات تجاوزکارانه و غیرانسانی و خلاف مقررات بین‌المللی عراق [را اعلام و] به ماجراجویی‌های امپریالیسم امریکا در اقصی نقاط جهان اشاره کرد و خواستار تقویت هرچه بیشتر جنبش عدم‌تعهد گردید.»^{۲۵}

گفتنی است معاون وزیر امور خارجه ایران امروز همچنین با وزیر امور خارجه کره شمالی دیدار کرد. در این دیدار ضمن گفت‌وگو درمورد مسائل مورد علاقه دو کشور «بر ضرورت

توسعه دیدارهای مقامات عالی‌رتبه سیاسی بین دو کشور به منظور توسعه و تحکیم علاقه موجود فی‌مابین تأکید شد.^{۲۶}

مصطفی هاشمی طبا وزیر صنایع ایران نیز که در رأس یک هیئت به جمهوری دموکراتیک آلمان سفر کرده است، با معاون اول نخست‌وزیر، وزیر صنایع شیمیایی، وزیر کشاورزی، وزیر مشاور در بازرگانی خارجی و چند مقام اقتصادی جمهوری دموکراتیک آلمان (آلمان شرقی) دیدار و گفت‌وگو کرد.

در این سفر علاوه بر انعقاد یک موافقت‌نامه بین وزیر صنایع شیمیایی آلمان شرقی و وزیر صنایع ایران، وزرای دو کشور مذاکرات انجام‌شده را «به‌عنوان عامل مهمی در اجرای همکاری‌های دوجانبه گسترده‌تر در زمینه‌های اقتصادی، علمی و فنی در درازمدت بین ایران و جمهوری دموکراتیک آلمان توصیف کردند».

گفتنی است وزیر صنایع ایران در دیدارش با معاون اول نخست‌وزیر آلمان شرقی «ضمن تشریح مواضع بحق جمهوری اسلامی ایران در رابطه با جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، اقدامات دولت ایران را در تحقق‌بخشیدن به تشنج‌زدایی برشمرد ... [و] با اشاره به توطئه‌های قدرت‌های خارجی علیه جمهوری اسلامی ایران ناتوانی این قدرت‌ها را از درک عمیق انقلاب اسلامی یادآور شد».^{۲۷}

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۳/۵/۲۰

۱. سند شماره ۱۵۲۱۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح^(۲) به ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۲. سند شماره ۱۵۲۱۶۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح^(۲) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۳. سند شماره ۱۵۲۱۵۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه نوح^(۲) به ستاد مرکزی سپاه پاسداران، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۴. سند شماره ۸۲۵۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی منطقه ۹ به دفتر فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۵. سند شماره ۸۲۵۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهرداری جمهوری اسلامی ایران به دفتر
۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۳۵، رادیو صوت الجماهیر، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۸. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۳، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۹. سند شماره ۴۰۴۷۹۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری دهران به ناحیه ژاندارمری ایلام، ۱۳۶۳/۵/۲۰.

۱۰. بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۳/۵/۲۲، ص ۱۱، رادیو بحرین، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۱۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۳/۵/۲۱، صص ۲۶ و ۲۷، رادیو صدای آزاد ایران، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۳.
۱۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۳.
۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۳.
۲۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۳.
۲۲. همان، ص ۲۴.
۲۳. همان، ص ۲۴.
۲۴. همان، ص ۲۴.
۲۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۳.
۲۶. همان، ص ۳.
۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۲۳.

۱۰. سند شماره ۲۷۴۷۹۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: تلفن گرام فرماندهی سپاه ناحیه باختران به فرماندهی سپاه منطقه ۷، ۱۳۶۳/۵/۲۱.
۱۱. سند شماره ۲۹۵۷۰۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری آبادان به استانداری خوزستان، ۱۳۶۳/۵/۲۱.
۱۲. سند شماره ۳۰۴۲۷۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۵/۲۲.
۱۳. سند شماره ۳۰۴۲۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۵/۲۲.
۱۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۵، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۱۱، لندن - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۳/۵/۲۱، ص ۱۶، رادیو ندای اسلام، ۱۳۶۳/۵/۲۰.
۱۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران،